

33. Hiroshen kydyssä

Oppiminen on ihmeellinen asia. Kun on sisäinen motiivi ja halu, ihminen oppii. Kun sisäinen halu puuttuu, oppimisesta tulee vastentahtoista. Toki ihminen silloinkin oppii, mutta ajan myötä opittu unohtuu. Mielen aktiivisiin kerrostumiin jäävät ne asiat, jotka todella kiinnostavat.

Aina ei edes halu riitä. Halusin vilpittömästi opetella japanin kieltä, koska suunnittelin opintoja Japanissa. Opintoihin kuuluisi joka tapauksessa japanin kieli, joten olisi hyvä opiskella sitä jo etukäteen. Silloin olisin jo hiukan valmistautunut tulevaan.

Astuminen pieneen japanilaiseen kielikouluun oli kulttuurishokki. Eurooppalaisessa mittakaavassa huoneita ei olisi kutsuttu luokkahuoneiksi, pelkästään huoneiksi, mutta pienin niistä ei oikeastaan ollut isoa siivouskomeroa suurempi. Siihen mahtui muutama ihminen.

Toimisto ei ollut sen isompi. Siellä pienessä, ahtaassa tilassa kahdesta neljään ihmistä vietti päivänsä. En ymmärtänyt, miten he mahtuivat sinne. Kielikoulussa ei voinut ottaa hengähdystäkään ilman, etteikö joku olisi huomannut sitä. Tunnelma oli klaustrofobinen.

Jo Thaimaassa ollessani olin ymmärtänyt aasialaisen kielenopetuksen perusteet. Usein opettajat olivat nuoria naisia, jotka eivät osanneet englantia kunnolla. He olivat kehittäneet filosofian, että kielen oppi parhaiten, kun ei käyttänyt lainkaan englantia välikielenä. Mutta miten opettaja sitten vastaa oppilaan kysymyksiin kielen yksityiskohdista, jos ei puhu englantia? Toivotonta.

Heidän filosofialleen ei tietysti ollut mitään tieteellistä perustetta, sille oli olemassa aivan toiset syyt. Ensimmäinen ja pitävin peruste sille, miksei heidän filosofiansa toiminut, oli siinä, että he puhuivat englantia keskinkertaisesti, joskus eivät ollenkaan. Miten opettaja, joka ei vaivaudu opettelemaan vierasta kieltä kunnolla, voi tietää, miten vierasta kieltä on paras opettaa?

Kun eteeni tulee aasialainen kielenopettaja, joka puhuu loistavaa englantia, kuuntelen häntä, varsinkin jos hän sanoo: ”Tiedän, miten opit aasialaista kieltä yhtä hyvin kuin minä englantia.”

Japanilainen kielenopetus on äärimmäisen järjestelmällistä. Siitä puuttuu kaikki ilo ja oivallus. Se on lyhyesti ja ytimekkäästi muotittu pakottamista. Melkein kaikki opettajani olivat nuoria naisia. He olivat kaikki toistensa kopioita. Juuri kukaan ei puhunut englantia hyvin, kielikoulun johtajatar vain välttävästi. Heillä kaikilla oli täsmälleen sama menetelmä.

Hiroshe opetti minua eniten, sillä hän osasi englantia parhaiten. Sen verran he antoivat periksi, että yrittivät järjestää minulle parhaiten englantia puhuvan opettajan. Kerron tässä Hiroshen menetelmästä.

Hiroshe tuli ovesta sisään kantaen papereita, joihin oli merkitty tunnin sisältö lähes minuutilleen. Tämän jälkeen hän alkoi suorittaa tunnin sisältöä papereista taululle. Vauhti oli melkoinen. Jos halusin kysyä jotakin, niin Hiroshe meni hämilleen. Oli tunne, että hän piti kyselyitä häiriönä. Hakkaava rytmi katkesi luovaan ihmetelyyn. Eihän sellainen tule kuuloon! Opettamisella ei itse asiassa ollut mitään merkitystä. Ainoa mikä merkitsi, oli siinä, että Hiroshe sai suoritettua tunnin sisällön mahdollisimman nopeasti taululle. Jos se onnistui, hän oli tyytyväinen opetukseensa. Minulla ei ollut niin väliä.

Joskus meillä oli retkiä läheiseen kaupunkiin. Retkilläkin oli täsmälleen sama kaava! Ennen retkeä Hiroshe näytti retken kohteet ja aikataulun lähes minuutilleen. Sitten retkeä lähdettiin suoritta-

maan minuuttiaikataulun mukaisesti. Oivalsin, että suomalainen opetus on luovaa japanilaiseen verrattuna, lukio-opetus joskus jopa oivalluskykyistä. Varmasti maailmalla on paljon parempaakin opetusta kuin Suomessa, mutta ei suomalainen opetus kaikkein kaavamaisinta ole. Japani vetää pidemmän korren!

Hiroshen suurin ongelma oli kuitenkin alistaminen. Ehkä hän ei ollut tietoinen siitä. Kun hän oli opettanut jonkin asian, hän kuvitteli, että se jäi mieleen. Hän ei ymmärtänyt, että kielenopetus on oleellisesti samojen asioiden läpikäyntiä yhä uudelleen. Ja yhä uudelleen. Ja yhä uudelleen. Jos en seuraavalla tunnilla muistanut, mitä hän oli opettanut, hän saattoi sanoa ylimielisesti: ”Enkö minä tämän jo opettanut?” Se oli todella ärsyttävää.

Meillä olisi voinut olla niin hienoa, jos hän olisi luopunut hetkeksi kaavamaisuudestaan ja ottanut rennommin! Olisimme voineet puhua kaikesta mahdollisesta maan ja taivaan välillä! Ja välillä tietysti opiskella. Olinhan joka tapauksessa maksava asiakas, mitä väliä sillä olisi ollut? Mutta Japanissa kaava oli kaikkein tärkein. Se määritteli kaiken tekemisen.

Erään kerran luin lehdestä mielenkiintoisen tutkimuksen. Siinä oli tutkittu oppimista. Toiset ihmiset oppivat nopeasti kaiken ulkoa ja etenevät alussa vauhdikkaasti. Toiset ihmiset haluavat ymmärtää pintaa syvemmältä ja etenevät aluksi hitaasti. Myöhemmin osat kuitenkin vaihtuvat. Paradoksaalisesti hitaat oppijat menevät aiheen ymmärryksessä vuoden tai kahden jälkeen nopeiden oppijoiden ohi.

Kerroin tutkimuksesta Hiroshelle, koska olin varma, että se päti myös kielen oppimiseen. Tutkimuksesta olisi voinut puhua pitkään ja hartaasti. Hiroshe sanoi minulle: ”Ahaa, ajatteletko siis, että sinusta tulee hyvä japanin kielessä muutaman vuoden päästä?” (Näin hän siis paljasti pitävänsä minua hitaana oppijana, vaikka ei sitä suoraan sanonutkaan.) Kyse oli paljon laajemmasta asiasta kuin minun oppimisestani; kyse oli siitä, minkälainen on hyvää

opetusta ylipäätään, tulisiko opetuksen joustaa oppilaan luontaisiin taipumuksiin nähden. Koska hän latisti mielenkiintoisen aiheen vitsiksi, vastasin samaan tapaan: ”Ei, minä kuulun ryhmään, joka ei opi koskaan.”

Ja sitten Hiroshe jatkoi tykittämistään taululle.

Hiroshe oli kaunis ja fiksu. Aloin ajatella syvempiä kysymyksiä. Miksi hän ja monet hänen kaltaisensa ylipäätään päätyivät opettamaan kieltä alkeistasolla? Alkeistason opetushan on tavallaan helpointa kaikesta mahdollisesta. Lähes jokainen ihminen pystyisi opettamaan äidinkieltään alkeistasolla, jos on käynyt luki-on läpi ja jos suorittaisi siihen päälle lyhyen opetuskurssin. Miksi siis yliopiston käyneet nuoret aasialaiset naiset päätyivät opettamaan kieltä alkeistasolla, kun opintojensa turvin saisivat ehkä vaativampiakin töitä? Mikä ajoi heitä siihen?

Ja ennen kaikkea, kun he siihen kerran olivat päätyneet, miksi he niin tiukasti pitivät kiinni näkemyksestään, että tietävät, mikä on paras tapa opettaa, vaikka selvästi eivät koskaan olleet ajatelleet kysymystä kovinkaan syvällisesti?

Hiroshe oli hiukan alle 30-vuotias ja asui vielä kotona äitinsä luona. Luullakseni hän oli japanilaiseen tapaan vielä sinkku siinäkin iässä. Teimme retken erään kerran korkeaan ostoskeskukseen, jonka laelle oli rakennettu puutarha ja näköalapaikka. Katselimme näköalatasanteelta kauniin kaupungin kattojen ylitse taaempana näkyvälle Japaninmerelle. Oli ihana päivä, ja japanilaiseen tapaan kaupunki oli virheetön.

Mietiskelin sitä, että japanilainen yhteiskunta oli sangen vaativa ja kova. Kaavamaista opiskelua, minkä jälkeen edessä oli elämä järjestelmällisessä ja byrokraattisessa yhteiskunnassa; työtä, työtä ja vielä enemmän työtä. Meidän kielikoulussamme oli muutama oppilas, mutta siitä huolimatta kaksi kolme opettajaa ja toimistovirkailija olivat aina papereiden kimpussa. En ymmärtänyt, miten muutaman ihmisen hallinnoimisesta saattoi tulla niin valtavasti

paperityötä.

Mutta nyt päivä oli kuin uusi, koskaan elämätön, ja katselimme Hiroshen kanssa lentokonetta, joka kaartoi kaupungin yli kohti kansainvälistä lentokenttää.

Aina joskus halusin leikitellä Hiroshen kanssa ja esitin kysymyksiä, jotka paljastaisivat hänen japanilaisen luonteensa. Tiesin, että monet japanilaiset olivat neuroottisen siistejä, ja kerroin Hiroshelle siitä, kuinka Thaimaassa kadulla syödessä saattoi nähdä kolmekin rottaa muutaman metrin päässä pöydästä. Hiroshe kauhistui ja sanoi, ettei voisi koskaan mennä Thaimaahan. Sitten hän kertoi olleensa matkalla Uudessa-Seelannissa.

”Miten kestít Uutta-Seelantia?” kysyin. ”Siellähán ei kuitenkaan ole ihan yhtá puhdasta kuin Japanissa.”

Kysymykseni oli tarkoitus selvittää, kuinka neuroottinen Hiroshe oli puhtauden suhteen. Eurooppalainen pitäisi moista kysymystä vitsinä. Hiroshe kuitenkin vastasi vakavasti: ”Ei, kyllä se meni ihan OK.”

Koska olimme puhuneet matkustamisesta, aloin kiinnostua Hiroshen tulevaisuudensuunnitelmista. Se oli astetta vakavampi aihe.

”Oletko ajatellut lähteä pysyvämmiin maailmalle, siirtyä muihin maihin opettamaan ja etsimään onneasi?” kysyin.

”Ei, ei”, hän vastasi nopeasti ikään kuin hyväksyen kohtalonsa. ”Olen täältä kotoisin. Olen ihan tyytyväinen täällä, ja tänne aion jäädä.”

Kun hän sanoi sen, koin pientä surua, sillä hän kuului niihin ihmisiin, joilla ei ollut suurta tarvetta kokea ja nähdä elämässään. Kenties ainoa asia, jota hän odotti elämässään, oli rakastuminen. Olin erilainen, ja välillämme oli ikään kuin näkymätön kuilu.

Sillä hetkellä oivalsin myös totuuden aasialaisista nuorista naisista, jotka hakeutuivat opettamaan kieltä alkeistasolla. Ymmärsin, että alalle hakeutui ihmisiä, jotka halusivat elää helpon elämän.